

Vera¹

Hétfőn, az iskola előtt, amikor a mama elköszön tőle, nem megy be mindjárt, nézi, ahogy a Hősök kapuján túl a szél kergeti a leveleket, mindkét irányban megvár egy villamost, a pályaudvar felől sokára jön, a kapuügyeletes úttörő meg is kérdezi, hogy valami baj van-e, Vera csak a kezével int, hogy „semmi”, erre később elég büszke, ügyes volt, nem úgy volt felnőttes, ahogy Sári szokta csinálni, hanem valóban ahogy Sára néni. Ősz-szag van, sőt lehet, hogy inkább kicsit tél, a sugárúton nagykerekes talicskákba seprik a leveleket. Milyen jó lenne elszökni, lógni, még sosem látta, milyen a város hétköznapi, amikor dolgoznak az emberek, milyen lehet ilyenkor a Tisza-part, a rakpart, kik mászkálnak ott ilyenkor, az ügyeletes megint kiszól, hogy el fog késni, és ekkor már ő sem meri tovább húzni ezt a tétovaságot, ezt az apró szabadságot itt az iskola előtt.

És azonnal el is múlik a nyugalom, ez az őszi melankólia.

Sári ott várja az öltözőszekrényeknél, a Levi's farmerjában van, olyan ragyogó kék az a nadrág, hogy temperával sem lehetne lefesteni. Mintha köszönni sem köszönné, csak támasztja az ajtót, Vera zavarba jön, ezért mindjárt beszélni kezd, úgy érzi, mintha magyarázkodnia kellene, nem győzi hangsúlyozni neki, mennyi baj és veszedelem lett a mentőzésből, hogy ő mennyire kikapott a mamától és a papától is a baleset miatt, ahelyett hogy vigasztalták volna.

Sári nem szól. Hallgat.

Jelzőcsengetés van, valamiért hosszan berreg, jóval tovább, mint szokott. És ekkor megemlíti a vaníliás karikát. Nem is érti, hogy miért, de elmondja, hogy szombat délelőtt még azt is kibontotta a mamája az ő megkérdezése nélkül, pedig az az ő kedvence, és arról ő dönt. Ilyen korábban még nem fordult elő.

¹ Da: KRISZTIÁN GRECSÓ, *Vera*, Budapest, Magvető, 2019, pp. 87-92.

Vera

Lunedì, davanti a scuola, dopo che la mamma l'ha salutata, non entra subito, osserva il vento smuovere le foglie oltre la Porta degli Eroi, aspetta che arrivi un tram da una delle due direzioni, quello per la stazione passerà tra molto, il pioniere a guardia del portone le chiede se ci sia qualche problema, Vera gli fa segno che è tutto a posto, dopo va abbastanza fiera di come sia stata brava, non ha fatto l'adulta come l'amichetta Sári fa di solito, ma come la signora Sára. C'è odore d'autunno, anzi, forse un tantino invernale, sul viale spazzano via le foglie mettendole su carriole dalle grandi ruote. Sarebbe così bello fuggire, marinare la scuola, non ha mai visto la città nei giorni feriali, quando la gente lavora, come sia in quei giorni il lungo Tibisco, vicino al ponte, chi ci bazzica, il pioniere le dice di nuovo che farà tardi, e in quel momento non osa più abbandonarsi a questa svogliosità, a questo piccolo momento di libertà davanti a scuola.

Ed immediatamente scompare anche la tranquillità, la melanconia dell'autunno.

Sári l'aspetta lì, davanti agli armadietti, indossa i jeans della Levi's, di un blu così brillante che non verrebbero uguali neppure con le tempere. A salutare non saluta nemmeno, è solo appoggiata allo sportello e Vera ne resta turbata, perciò comincia subito a parlare, le sembra come se debba giustificarsi, non sa come spiegarglielo, quanti problemi e litigi ci sono stati perché se n'è andata con l'ambulanza, quante gliene hanno dette mamma e papà a causa dell'incidente, invece di consolarla.

Sári ascolta in silenzio.

Suona la campanella, per qualche motivo suona a lungo, molto più del solito. E in quel momento menziona i biscotti alla vaniglia col buco. Senza nemmeno capirne il perché, le dice che sabato mattina sua mamma li ha aperti senza nemmeno chiederglielo: dato che sono i suoi biscotti preferiti, è lei che dovrebbe decidere di aprirli. Non era mai successo prima.

Nem mond semmi mást, csak ennyit, és amikor kimondja, még nem is érzi úgy, hogy elszólta volna magát, hiszen a süteménynek és Józefnek semmi köze egymáshoz, és igazából utólag sem érti, hogy Sári milyen fondorlattal jött rá ebből, hogy a fiú járt náluk, de annak lángba borul az arca, és engesztelhetetlen gyűlölet van a tekintetében. Eddig hallgatott, legfőlőbb csak sértetten és nyeglén bólogatott, de ekkor szinte megpördül.

„Volt nálatok?”, kérdezi, és sípolva, zihálva veszi a levegőt.

„Kicsoda?”, értetlenkedik Vera, és érzi, hogy elpirul.

„Ne játszd meg magad!”, sziszegi Sári, és meglöki.

Vera nekiesik az öltözőszekrénynek. Annyira meglepődik, hogy még haragudni is elfejt.

„Nagyon jól tudtad, hogy mennyire tetszik nekem!”, kiáltja Sári, „igaza van anyunak! Te egy alamuszi dög vagy!”

Ez elsőre olyan, mint egy irtózatos tördőfés, Sári pontosan tudja, hogy Vera nem bírja elviselni, ha csúnyát mondanak róla, ha nem szeretik, az neki mindennél jobban fáj, és ez most is így van, de valamiért mégsem egészen, mert valamitől van ereje arra gondolni, hogy ez nem igaz, és hogy Sári csak azért mondja ezt, mert bántani akarja őt, feltámad benne az indulat, ő is meglöki a lányt, Sári is nekiesik a váltócipős szekrénynek, talán egy kicsit be is veri a fejét, de igazából semmi baja nem lesz, mégis akkora patáliát csap, hogy Tátrai Vera, kitűnő tanuló, a tavalyi év egyik kitüntetettje, „jó tanuló, jó sportoló”, az egész alsó tagozatból elsőként szóbeli osztályfőnöki figyelmeztetést kap.

Futótűzként terjed a hír. Vera arra gondol, még haza sem fog érni, már tudni fogják a szülei.

Ám ami még ennél is rosszabb, az egész osztály Sári pártjára áll, aki hol az egyik, hol a másik lábára sántít és a karját is húzza, de Vera látja, hogy semmi baja, látszik a szemén.

Vera azt is látja rajta mindig, amikor tényleg fáj a hasa, és azt is, amikor csak nincsen kedve úszásra vagy lovastornára jönni. Sári neki nem tud hazudni. Vagy nem elég jó színésznő, vagy ő ismeri túl jól.

Non dice nient'altro, solo questo, e nel dirlo non si sente neppure in colpa di averlo detto, come se i dolcetti e Józef non c'azzecassero nulla l'uno con l'altro, e in verità non capisce nemmeno come diavolo abbia fatto Sári ad associare i dolcetti a lui e a sapere che fosse venuto in visita da loro, ma ciò aveva fatto infiammare la faccia a Sári e il suo sguardo si era caricato di un odio implacabile. Fino ad allora aveva ascoltato, al massimo aveva annuito con fare indifferente e risentito, ma proprio in quel momento si girò di scatto.

“È stato da voi?”, chiede, strepitando e ansimando.

“Ma chi?”, ribatte Vera facendo la gnorri e sentendo di arrossire.

“Non fare la gatta morta!”, sibila Sári dandole uno spintone.

Vera sbatte sull'armadietto. Si sorprende a tal punto che si scorda persino di arrabbiarsi.

“Lo sapevi benissimo che mi piace così tanto!” gridò Sári, “c'ha ragione mia mamma! Sei una viperaccia cattiva!”.

All'inizio suona come una coltellata alla schiena, perché Sári sa perfettamente che Vera non sopporta quando dicono cattiverie sul suo conto se lei non va a genio a qualcuno, le fa male più di ogni altra cosa, e questa è una di quelle volte, ma per qualche ragione non del tutto, perché qualcosa le dà la forza di pensare che non è vero e che Sári lo dice solo perché vuole ferirla, le ribolle dentro la rabbia e a sua volta la spintona, anche Sári sbatte sull'armadietto delle scarpe, forse sbatte pure leggermente la testa ma senza farsi niente, fa lo stesso un putiferio tale da far beccare a Vera Tátraí, studentessa modello, tra le più elogiate dell'anno prima, “studentessa brava e sportiva”, il primo richiamo verbale di tutta la scuola elementare da parte del capoclasse.

La notizia si diffonde in un battibaleno. Facile, pensa Vera, che la notizia arriverà a casa dai genitori persino prima di lei.

E ancora peggio, l'intera classe si schiererà dalla parte di Sári, che zoppicherà un po' da un lato e un po' dall'altro, pure con un braccio dolorante, ma Vera lo vede che non le fa male nulla, si vede a occhio.

Vera se ne accorge sempre, anche quando a Sári fa davvero male la pancia, o anche quando non c'ha voglia di andare a lezione di volteggio oppure a nuotare. Sári non è in grado di fregarla. O è lei una cattiva attrice, oppure la conosce troppo bene.

A menzán Vera egyedül eszik, látványosan nem ül oda az asztalához senki, és ez borzasztóan fájni neki, ha nem kellene rémülten azt figyelnie, mikor jön már ebédelni Józef. Az alsósok külön épületben vannak, de a menza és a napközi közös, ebéridőben és délután lehet látni a fiút, és ő mindennap látja is, de most nem jön, Vera érzi, hogy mindenki őt nézi, mutogatnak rá, mintha sokan a „figyelmeztető” szót sugdosnák a másiknak, Józef még mindig sehol, az osztályából már mindenki lejött, csak ő nem, ez kibírhatatlan, Vera lassan kanalazza a tojáslevest, máskor szereti, mert tojás ugyan nem sok van benne, de jó köményesre főzik, ám most csak nyammog, még mindig semmi; mi a fene történhetett?! Abból, ahogy nyílik a fehér, rácsos ajtó, tudja, hogy ő az.

Verának majd kiugrik a szíve, amikor tényleg Józef jön be a menzára, és Vera biztos benne, hogy a fiú őt fogja észrevenni először, hiszen világít a boldogságtól, és rúgkapál a szíve, és itt ül egyedül, rá várva, de oda sem pillant, csak megy egyenesen a kiadóablak felé, kezét sem mos, csak dobálja a kést meg a villát a műanyag tálcára.

„Utálom ezt a moslékot!”, kiabálja be az ablakon.

A szakács nénik ráförmednek, hogy takarodjon kifelé.

Józef tovább szemtelenkedik, „ki van fizetve”, veti oda, aztán amikor elindul, az első ablaktól még visszaszól, „ez a lisztes lötyty egy zlotyt sem ér.”

A tanári asztalnál csak Etelka néni ül, úgy tesz, mintha nem hallaná a szemtelenkedést, de Vera látja a hátán, hogy megváltozik a tartása, Józef csak másodikat vesz, pörkölt van csőtésztaival és savanyú.

„Ez már döfi”, közli fennhangon.

Vera azon tűnődik, hogy néhány napja még menynyire gyűlölte ezt a parádézást, most meg mindjárt belehal, ha a fiú nem veszi észre, és ezen el kell gondolkodni, mert igazából neki most sem tetszik ez a viselkedés, akkor meg hogyan lehet az, hogy valami úgy tetszik, hogy nem tetszik?

A mensa Vera mangia da sola, si vede proprio che al suo tavolo non ci si siede nessuno, e ci rimarrebbe terribilmente male se non stesse lì imbambolata ad aspettare che arrivi Józef a pranzare. Le elementari stanno in un altro edificio, ma la mensa e il doposcuola si trovano a parte, sia a pranzo che il pomeriggio è possibile vedere il ragazzo, e lei lo vede ogni giorno, ma ora non arriva, Vera lo sente che la stanno guardando tutti, che indicano verso di lei come se si sussurrassero a vicenda la parola “richiamo”, Józef non si vede da nessuna parte, sono usciti tutti dalla classe, manca solo lui, è una situazione irritante, Vera mangia febbrilmente la sua minestra di cavoli, oggi non le piace perché non ci sono abbastanza cavoli, ma hanno abbondato con le cipolle, anzi la mangia controvoglia, ma ancora nulla; che diavolo è successo?! Saprà che sarà lui dal modo in cui aprirà la porta bianca con la grata.

A Vera accelera il battito quando Józef entra a mensa sul serio, e Vera è sicura che il ragazzo vedrà lei per prima, quindi si illumina dalla gioia e tiene a freno il cuore, e sta lì seduta da sola ad aspettarlo, ma manco per niente, lui va direttamente verso il bancone, non si lava nemmeno le mani, getta solo forchetta e coltello sul vassoio di plastica.

“Ma che è ‘sta schifezza!” grida da sopra al bancone.

La cuoche lo sgridano e gli dicono di levarsi dai piedi.

Józef continua a fare lo sfacciato, “già pagato” gli ribatte a mezza bocca, e quando si allontana sente di rimando da dietro al bancone, “sta sbobba non vale una lira”.

Al tavolo dei professori c’era solo la signora Etelka, che fa finta di non sentire questa sfacciataggine, ma Vera vede dalle spalle che cambia la postura, Józef prende solo il secondo, i sottaceti e lo spezzatino coi maccheroni.

“Oh, già va meglio”, afferma a voce alta.

Vera ripensa che solo qualche giorno fa odiava ancora a morte il pavoneggiarsi di Józef, ora si sentirebbe mancare se il ragazzo non la notasse, e ci dovrebbe riflettere un attimo, visto che non le piace nemmeno ora questo comportamento, e com’è possibile che le piaccia qualcuno che fa qualcosa che non le piace?

Józef ekkor fordul végre az asztalok felé, Vera kanala a levegőben marad, a fiú még mindig csak kutat, mindenhová néz, csak őrá nem, és már meg is indul egy másik asztal felé, Verát összerántja egy maró fájdalom, a fiú már majdnem odaül az ötödikes galerihez, a lábát már emeli, kirántja a széket, ahogy szokta, amikor oldalra fordul, meglátja őt, és felragyog, eltűnik az arcáról a verekedős, gonosz Józef, és a másik Józef lesz ott. Ugyanolyan hanyag mozdulattal visszarúgja a széket, és elindul feléje.

Nem szól semmit, rá se néz, nem is köszön, csak leül mellé, és lapátolja befelé a pörköltet. Néha, lopva, egymásra pillantanak. Vera hallja, ahogy nyel. Egy másik ötödikes fiú oda akar ülni hozzájuk, Józef felnéz.

„Neked van osztályfőnökid?“, kérdezi.

„Nincs“, feleli rémülten a fiú. „Ide csak az ülhet, akinek van.“

Józef mondatát mindenki hallotta. Az egész ebédlő. A negyedikes napközis csoport. Az ötödikesek. Csak az ülhet ahhoz az asztalhoz, akinek van osztályfőnöki figyelemztetője. Uzsonnakor is ketten ülnek ott, mindenki őket nézi, különös, csiklandozó érzés, nem egyértelműen jó, mert van benne valami hamis, helytelen, és annak a mama nem örülne, Vera mégis kiválasztottnak érzi magát, és ez még sohasem fordult elő.

Ezzel együtt az uzsonna már nyomott hangulatban telik, hallgatnak, valaki nyitva hagyja az utcai ablakot, két asztal mélységig bevágja a szél a függönyt, a sárgás, zsírfoltos anyagot csapkodja, verdesi a huzat, olyan, mint egy sérült madár. Verának eszébe jut, hogy elmeséli Józefnek, mennyi minden megváltozott egy csapásra, most már nincs az egész negyedik osztály ellene, mint reggel, illetve a fiúk már nincsenek. Végző Dani meg a Lassú ikrek, vagyis a banda vele akar barátkozni, meg a bénább lányok is, Vakarcs meg Pápaszemes, szóval már nem mindenki a magát sajnáltató Sári körül toporog, és mindez Józef egyetlen mondatának hatására történt, de olyan zaj van, csattog és csikorog a villamos odakint, autók dudálnak, és a függöny is csak néha csitul el, olyankor mintha elmúlna a haragja, a tanári asztalra fekszik, aztán, amikor már kicsit nyugodtabb lenne az ebédlő, megint felhorgad a szél. Mint amikor kutyák ugranak a vaskapunak a kertvárosban.

Ed ecco che finalmente Józef si gira verso i tavoli, Vera rimane col cucchiaino a mezz'aria, il ragazzo si guarda intorno, in tutte le direzioni, ma verso di lei non ci guarda e si avvia ad un altro tavolo, Vera è presa da un dolore lancinante, il ragazzo è quasi giunto dalla combriccola della prima media, fa per sedersi, sbatte la sedia come sempre, girandosi da un lato la vede, si illumina in faccia, lo Józef duro e attaccabrighe lascia il posto ad un altro Józef. Con la stessa indolenza da un calcio alla sedia e si avvia verso di lei.

Non dice nulla, non la guarda né la saluta, ci si siede solo accanto, e trangugia lo spezzatino. Ogni tanto si gettano uno sguardo furtivo. Vera sente Józef deglutire. Un altro ragazzo di prima media si vuole sedere accanto a loro, Józef tira su lo sguardo.

“A te l'hanno messa la nota?”, chiede.

“No”, risponde sorpreso il ragazzo.

“Qui ci si possono sedere solo quelli che l'hanno presa”.

Queste parole le sentono tutti. L'intera mensa. Quelli di quinta elementare al doposcuola e quelli di prima media. A quel tavolo ci si possono sedere solamente quelli con il richiamo del capoclasse. Anche a merenda sono in due, tutti li guardano, una sensazione particolare, formicolante, non necessariamente piacevole, perché ha qualcosa di finto, di fuori luogo, e la mamma non ne sarebbe felice, ma Vera si sente la prescelta, e non le era mai accaduto prima.

Trascorrono la merenda con aria spenta, ascoltano, qualcuno lascia aperta la finestra che dà sulla strada, le folate di vento sbattono la tenda fino al secondo tavolo, scuotono il tessuto giallo e unto, come un uccello ferito. A Vera viene in mente di raccontare a Józef come in un colpo sia cambiato tutto, mo' non ha più tutta la quinta elementare addosso come la mattina, o meglio non ha più i ragazzi contro. Daniele Ritardino e i gemelli Vapiano, cioè la combriccola vuole fare amicizia con lei, pure quelle schiappe di Quattrocchi e Nanetta, per farla breve non tutti si affollano intorno ad una Sári in cerca di compassione, e Józef ha scansato tutto con una sola frase, ma c'è un rumore assurdo là fuori, il tram che scricchiola e cigola, i clacson delle auto, la tenda si placa solo di rado, come se svanisse la furia, stendendosi sulla tavola dei professori, e poi, appena c'è un po' più di calma nella mensa, ripartono le folate. Come quando i cani saltano sui cancelli delle villette cittadine.

Trad. di Gabriele Italiano e Nikolett Tápai